

FANLARNI O'QITISHDA INNOVATSION METODLAR.

Xorazm viloyati Shovot tumani 16-umumiy o'rta ta'lim maktabi Kimyo fani o'qituvchisi
Saparboyeva Yulduz Xamroyevna Tel:+998994134140
Xorazm viloyati Shovot tumani 16- umumiy o'rta ta'lim maktabi boshlang'ich sinf o'qituvchisi
Xo'jayeva Zumrad Raximovna Tel:+99891-434-91-54
Xorazm viloyati Shovot tumani 16-umumiy o'rta ta'lim maktabi Boshlang'ich fani o'qituvchisi
Mavlanova Navbahor Qadambayevna Tel: +99 899 348 26 94

Annotatsiya: Ushbu maqolada Fanlarni o'qitishda innovatsion metodlar haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: Metod, bilim, ko'nikma, malaka, suhbat metodi, aqliy hujum metodi.

Metod – lotincha so'z bo'lib, o'qitishning yangi yo'lini izlash, tushuntirishning oson usulini topish, qidirish degan ma'noni anglatadi. Pedagogik o'quv qo'llanmalarda o'quvchilarni bilim, ko'nikma va malakalar bilan qurollantirish va ular tomonidan o'zlashtirish usullari o'qitish metodi deb ataladi. Maktablarda shu vaqtgacha qo'llanilgan o'qitish metodlari xilma-xil bo'lib, keng tarqalgan va eng ko'p qo'llaniladigan turlari quyidagilardir.

An'anaviy dars o'tish metodlari:

- 1) o'quv mavzusini og'zaki bayon qilish;
- 2) suhbat;
- 3) darslik va kitob bilan mustaqil ishlash;
- 4) aqliy hujum metodi;

O'quv materiallarini og'zaki bayon qilish metodi:

Mazkur metod bayon qilinayotgan bilimlarni to'g'ridan-to'g'ri o'qituvchining jonli nutqi orqali bayon qilinishi bilan tavsiflanadi:

Bu metod:

- a) hikoya qilish;
- b) tushuntirish;
- v) maktab ma'ruzasidan iborat bo'lishi mumkin.

Hikoya qilish-o'qituvchi tomonidan yangi o'tilayotgan mavzuga oid faktlar, fizik hodisa va voqealarning mazmunini ifodalaydigan tushuncha, qonun va qoidalarning bayon qilinishidir. Maktab ma'ruzasi metodi 10-11- sinflarda qo'llaniladi. Odatda maktab ma'ruzasi mavzuning mazmuniga ko'ra, bir -ikki mavzuning asosiy g'oyaviy yo'nalishini ifodalovchi, tugallangan (yaxlit) tushunchalar tavsifidir. Og'zaki bayon qilish metodidan samarali foydalanmoq uchun yuqorida

ko`rsatib o`tilganlardan tashqari quyidagi bir qancha didaktik qoida va tajribalarga amal qilinishi lozim:

Bayon qilinayotgan mavzular maktab ta'limi oldida turgan umumiy talablarni amalga oshirishga qaratilgan bo`lishi kerak. Binobarin, mavzular g`oyaviy jihatdan puxta, nazariya bilan amaliyotni bog`lashni nazarda tutishi kerak.[4]

Mavzuda o`quvchilarga tarbiyaviy ta'sir ko`rsatish usullari hisobga olinishi kerak.

O`quvchilarni dars jarayonida mavzuga oid fan yangiliklari, yangi kashfiyotlar bilan tanishtirish, ular yuzasidan mustaqil ishlashlari uchun vazifalar berib borilishi lozim.

Og`zaki bayon qilish metodida o`qituvchining nutqi birdan-bir bilim manbai hisoblanadi. U ravon, tushunarli va emotsional (ta'sirchan) bo`lishi lozim. Dars davomida ishlatilgan tushuncha va yangi so`zlarga (terminlarga) izoh berish, qoida va qonunlar ta'rifini sodda, ixcham va tushunarli qilib aytilishiga erishish kerak.[3]

Bayon qilish jarayonida ishlatilgan ta'riflar, qoida va qonunlar o`qituvchi tomonidan yozdirilishi kerak.

Suhbat metodi:

Suhbat metodi tajribada eng ko`p qo`llaniladigan va samarali metodlardan biridir. Bu ko`pincha savol-javob metodi deb ham yuritiladi. Chunki mazkur metod dars jarayonida savol-javob vositasida olib boriladi. O`qituvchi o`quvchilarga savol berib yoki ilgari o`zlashtirgan bilimlarini eslariga tushirish, yoxud mavjud bilimlar asosida yangi mavzulardan tegishli xulosa va natijalar chiqarish, umumlashtirish, shuningdek, o`quvchilarning o`zlashtirgan bilimlariga tayanib, yangi xulosalar chiqarishni taklif etish yo`li bilan bilim, ko`nikma va malakalar berishi nazarda tutiladi. Suhbat quyidagi maqsadlarda olib borilishi mumkin:

— o`tilgan mavzuning mazmuniga bog`liq holda o`quvchilarning hayotda kuzatgan va tajribada ishlatgan fakt (dalil), narsa va hodisalardan nimalarni bilganliklarini aniqlash;

— o`tilgan mavzu va, hatto ilgari o`tilgan materiallarni (ma'lumotlarni) qayta esga tushirish;

— o`quvchilarning bayon qilinayotgan ma'lumotni qanchalik idrok qilayotganliklarini aniqlash;[2]

— o`tilayotgan mavzuga oid ma'lumotlar haqida suhbat olib borish;

— bayon qilinayotgan ma'lumotni takrorlash va mustahkamlash;

— o`tilayotgan mavzu yuzasidan xulosa chiqarish, umumlashtirish, qoida va ta'riflar ustida ishlash;

— o`zlashtirilgan bilim, hosil qilingan ko`nikma va malakalarni hisobga olish;

— uyga berilgan topshiriq va mustaqil o`rganilgan ma'lumotlar haqida suhbat o`tkazish.

Suhbat metodi o`qituvchi faoliyatining yangi-yangi qirralarini ochib beradi va bir maqsadga qaratilgan mustahkam harakat birligini tug`diradi.

Darslik bilan ishlash metodi.

Ta`lim tizimida darslik bilan ishlash metodi asosiy o`rinlardan birini egallaydi. Binobarin, darslikdan foydalanmay biror fan, texnika yoki san`at sohasini egallab bo`lmaydi. Darslik bilan ishlash ta`lim jarayonida o`qish-o`qitish ishlarini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun yordam bersa. ikkinchi tomondan, o`quvchilarning kelajakdagi faoliyati uchun zarur bo`lgan ilmiy va ilmiy-ommabop adabiyotlarni mustaqil o`qib-o`rganish madaniyatini tarkib topdirish bilan birga u bolalarni ko`nikma va malakalar bilan qurollantirishda katta ahamiyatga ega. O`quv adabiyoti bilan ishlash murakkab psixik jarayonni o`z ichiga oladi. O`qish jarayoni o`qituvchi tomonidan bayon qilinayotgan bilimlarni o`quvchilarning eshitib, o`qishlarinigina emas, balki o`quv materiallarini (ma`lumotlarni) kitob matnidan ko`rib, ongli idrok qilish faoliyatini ham taraqqiy ettirishni nazarda tutadi.

Darslik bilan ishlash metodi ikki shaklda olib boriladi:

— dars jarayonida darslik va o`quv adabiyoti bilan ishlash;

— darslik va o`quv adabiyotlari bilan sinfdan va maktabdan tashqari mustaqil ishlash.

Kitob bilan ishlashning har ikkala shakli o`quv fanlari bo`yicha deyarli hamma sinflarda qo`llanishi mumkin. O`quvchilarni darslik va boshqa o`quv ma`lumotlari bilan birga qo`shimcha adabiyot, ilmiy va ilmiy-ommabop maqolalar, shuningdek gazeta, jurnallardan foydalanishga ham o`rgatish kerak.

Aqliy hujum o`qituvchi qo`ygan savol yoki muammo yuzasidan har bir o`quvchi o`z fikrini bayon etishga imkon beruvchi o`quv uslubidir. Uslub mohiyati «Bir kalla yaxshi, yigirma beshtasi undan yaxshi» prinsipi bo`yicha o`qituvchi tomonidan belgilangan muammo yoki savol yuzasidan ehtimol tutiladigan hamma fikrlar variantini bir yerga jamlay olishda bo`lib, istisno tariqasida ta`lim oluvchilarning barcha fikrlari, jumladan, aytarli to`g`ri bo`lmaganlari ham inobatga olinadi. Bayon etilgan fikrlar keyingi tahlilda o`quvchilarning qo`yilgan savol yoki muammoni to`g`ri tushunishlariga imkon beradi.

Qo`llanilishi:

-savol, topshiriq yoki muammoni hal qilishda fikrlarni erkin aytishda;

-muammoni hal qilish qobiliyatini oshirishda;

-o`quvchilarning faolligini oshirishda;

-fanga kirish va asosiy mavzu mazmunini bilib olishda.

Afzalligi:

-aytilgan fikrlar tanqid va muhokama qilinmasligi yoki baholanmasligi;

-o`quvchilarni mazmunning ilmiyligiga chukurroq jalb qilinishi;

-belgilangan vaqt doirasida barcha xohlovchilarga o`z fikrlarini bayon etish imkoniyatining berilishi.[1]

Xulosa:

Yuqoridagilardan xulosa qilishimiz mumkin-ki, metodika bu dars jarayonidagi turli maqsadlarga eltuvchi yo'llar, uslublar b'olib, uning o'qituvchi oldiga qo'yadigan savoli o'quvchi o'rganayotgan materialni qanday usulda muvaffaqiyatli o'zlashtira oladi va rivojlantiradi demakdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Pedagogika · Bilim olishning intellektual tizimini ishlab chiqish nazariyasi va amaliyoti .I.Mirzayev Toshkent-2019[1]
- 2.Ijtimoiy pedogogika. N.Egamberdiyeva Toshkent-2018[2]
- 3.Oliy maktab Pedogogikasi M.Ochilov Toshkent-2018[3]
- 4.www.ziyonet.uz [4]